

PRAKSISOVERSIGT · MILJØRET

Praksisoversigt over råstofindvinding og råstoftilladelser

Regionsrådets gravetilladelser, råstofplanen og klagepraksis efter råstofloven

Version 2 · Opdateret 21. jul. 2026 · 24 afgørelser · 2018-2026

[Læs online](#)**INTRODUKTION**

Erhvervsmæssig indvinding af sand, grus, sten, ler, kalk og tørv kræver tilladelse fra regionsrådet efter råstoflovens § 7, stk. 1, mens indvinding på søterritoriet og kontinentalsoklen kræver tilladelse fra miljøministeren efter § 20. Al administration hviler på den dobbelte interesseafvejning i § 3, der på den ene side vægter råstofressourcen og erhvervshensyn og på den anden side grundvand, natur, landskab, arkæologi, rekreative og jord-/skovbrugsmæssige interesser. Praksis skabes helt overvejende af Miljø- og Fødevareklagenævnets læge afdeling, hvor billedet er entydigt: nævnet efterprøver ikke regionens skøn, men ophæver og hjemviser konsekvent, når § 3-afvejningen, oplysningsgrundlaget, artsbeskyttelsen eller begrundelsen svigter. Domstolene har navnlig beskæftiget sig med grænsefladen til kommunens selvstændige kompetence efter vandforsyningslovens § 26 om grundvandssænkning.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Råstoflovens § 3 opregner udtømmende de hensyn, der lovligt kan varetages efter loven – trafikale gener på offentlig vej, nabogener og værdiforringelse af naboejendomme falder uden for og kan hverken begrunde vilkår eller udgøre klageberettigelse.
- 02** Regionsrådet har et vidt skøn ved udformningen af råstofplanen, og hvordan de lovlige hensyn vægtes indbyrdes er et skønsmæssigt spørgsmål, som Miljø- og Fødevareklagenævnet ikke kan efterprøve.
- 03** Klage over regionsrådets afgørelser efter § 5 a (råstofplanen) kan kun angå retlige spørgsmål, mens afgørelser om konkrete gravetilladelser efter § 7, stk. 1, prøves fuldt ud.
- 04** Afgørelser efter § 7, stk. 2 (anmeldelsesordningen), § 9, stk. 2, og § 11 kan slet ikke påklages til anden administrativ myndighed, og det samme gælder tilsynsmyndighedens afgørelser efter § 33, stk. 3.
- 05** § 3-afvejningen skal fremgå udtrykkeligt af afgørelsen; en henvisning til en "samlet vurdering" eller til en tidligere – og siden ophævet – afgørelse opfylder ikke forvaltningslovens §§ 22 og 24 og medfører ophævelse og hjemvisning.
- 06** Utilstrækkeligt oplysningsgrundlag om støj, støv, vibrationer eller grundvandspåvirkning er en væsentlig retlig mangel, der fører til ophævelse – også når regionen har fastsat vejledende grænseværdier som vilkår.

- 07** Godkendelse eller ændring af en efterbehandlingsplan sidestilles retligt med en afgørelse efter § 7, stk. 1, og udløser derfor den samme pligt til at vurdere påvirkningen af bilag IV-arter efter habitatbekendtgørelsen.
- 08** En tilladelse efter § 7, stk. 1, SKAL indeholde vilkår om drift og efterbehandling, om sikkerhedsstillelse og om en af regionsrådet godkendt grave- og efterbehandlingsplan; vilkårene er bindende for enhver ejer uanset stiftelsestidspunkt og tinglyses for ejerens regning.
- 09** Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år, medmindre andet er fastsat i vilkårene – en fravigelsesmulighed indført i 2015 til bl.a. klægindvinding til digevedligeholdelse.
- 10** Ansøgning efter § 7 gælder efter § 8 også som ansøgning efter anden lovgivning om selve indvindingen, og samordningspligten indebærer, at regionen skal afvente og indarbejde de øvrige myndigheders vilkår – svigter samordningen efter et kommunalt afslag på grundvandssænkning, ophæves råstoftilladelsen.
- 11** Kommunalbestyrelsen har en selvstændig kompetence efter vandforsyningslovens § 26 til at tillade eller nægte sænkning af grundvandsstanden, og bundetheden af råstofplanen efter § 5 a, stk. 4, fratager ikke kommunen denne kompetence.
- 12** Enkeltstående tilladelser uden for de udlagte graveområder vil underminere råstofplanlægningen som styringsmiddel og forudsætter derfor ganske særlige forhold, hvorfor undtagelsesmuligheder i råstofplanen fortolkes snævert.
- 13** Klageberettigelse efter § 15, stk. 1, nr. 7, kræver en individuel og væsentlig interesse, der er kvalificeret i forhold til en bredere personkreds – og interessen skal desuden være relevant i forhold til de hensyn, råstofloven kan varetage.
- 14** Rettidig klage har som udgangspunkt opsættende virkning efter § 16, stk. 8, men nævnet kan ophæve den opsættende virkning for de dele af tilladelsen, klagen ikke angår.
- 15** Råstoffer på søterritoriet og kontinentalsoklen tilhører staten, indvindingstilladelse kan kun gives i geografisk afgrænsede og miljøvurderede områder, auktioner afgøres på vederlaget pr. kubikmeter, og opfiskning af søsten med grab er forbudt.

Lovens formål, den dobbelte interesseafvejning i § 3 og myndighedsbilledet

§ 1

Råstofloven regulerer indvinding af sand, grus, sten, ler, kalk, kridt, tørv m.v. både på landjorden og på søterritoriet og kontinentalsoklen. Formålsbestemmelsen i [råstoflovens § 1](#) forpligter myndighederne til at sikre, at udnyttelsen sker "som led i en bæredygtig udvikling efter en samlet interesseafvejning", at indvinding og efterbehandling tilrettelægges så det efterbehandlede areal kan indgå i anden arealanvendelse, at der sikres en råstofforsyning på længere sigt, at råstofferne anvendes i forhold til deres kvalitet, og at naturbundne råstoffer i videst muligt omfang erstattes af affaldsprodukter.

Den operative bestemmelse er [råstoflovens § 3](#), der opstiller en tosidet afvejning:

Ved lovens anvendelse skal der på den ene side lægges vægt på råstofressourcernes omfang og kvalitet og en sikring af råstofressourcernes udnyttelse samt tages erhvervsmæssige hensyn. På den anden side skal der lægges vægt på miljøbeskyttelse og vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelsen af landskabelige værdier og videnskabelige interesser, rekreative interesser, en hensigtsmæssig byudvikling, infrastruktur anlæg, herunder energiproducerende anlæg, jord- og skovbrugsmæssige interesser, sandflugtsbekæmpelse og risiko for oversvømmelse eller erosion af kysten, fiskerimæssige interesser, ulemper for skibs- og luftfarten samt ændringer i strøm- og bundforhold.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har gentagne gange slået fast, at opregningen er **udtømmende**. I [24/05206](#) formuleres det direkte:

Råstoflovens § 3 er udtømmende og indeholder ikke en regulering af trafikale hensyn, hvorfor sådanne hensyn ikke lovligt kan varetages i henhold til råstofloven.

Myndighedsbilledet er todelt. På landjorden meddeler regionsrådet tilladelse efter [§ 7, stk. 1](#) og fører tilsyn efter [§ 31, stk. 1](#). På søterritoriet og kontinentalsoklen er råstofferne statens ejendom, og tilladelse meddeles af miljøministeren efter [§ 20, stk. 1](#), ligesom ministeren fører tilsyn efter [§ 31, stk. 2](#).

Denne kompetencefordeling er resultatet af en lang udvikling. Den gældende lov bygger på lovforslaget til 1991-loven, hvor Miljøministeriet samtidig moderniserede miljøbeskyttelses-, naturbeskyttelses-, planlægnings- og vandløbsloven. Af de almindelige bemærkninger fremgår bl.a., at reglerne om indvinding på kontinentalsoklen blev udtaget af kontinentalsokkeloven og integreret i råstofloven, så "administrationen af råstofindvinding på havområdet fremover alene skal ske i henhold til råstofloven", ligesom klagesystemet blev delt mellem det nyoprettede Naturklagenævn og ministeren. Ved kommunalreformen blev tilladelseskompetencen på land flyttet til kommunalbestyrelserne, mens regionerne overtog kortlægning og planlægning, jf. [LOV nr 566 af 24/06/2005](#). Den delte kompetence blev afskaffet igen ved [LOV nr 380 af 23/04/2014](#), hvor tilladelses- og tilsynskompetencen blev samlet hos regionsrådet. Af forarbejderne fremgår begrundelsen:

Ved at flytte kompetencen til at meddele tilladelser til indvinding af råstoffer fra kommunalbestyrelsen til regionsrådet vil den tætte kobling mellem planlægning og meddelelse af konkrete tilladelser i regionalt regi give mulighed for ændret balance mellem overordnede råstofhensyn og lokale interesser.

Som modvægt til kommunernes tab af kompetence indsattes samtidig kommunehøringen i [§ 10 a](#). Havområdet blev senest reformeret ved [LOV nr 178 af 24/02/2015](#), der bl.a. ændrede auktionsordningen, så auktioner vindes på prisen pr. kubikmeter.

LOV

[Råstofloven § 1](#)[Råstofloven § 3](#)[Råstofloven § 7, stk. 1](#)[Råstofloven § 10a](#)[Råstofloven § 20, stk. 1](#)[Råstofloven § 31, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet giver ikke medhold i klage over Region Sjællands Råstofplan 2020-2031 for graveområde Vallestrup

27.06.2025

§ 2 Råstofplanen efter § 5 a og tilvejebringelsen efter § 6 a – og grænserne for nævnets prøvelse

Efter [råstoflovens § 5 a, stk. 1](#) udarbejder regionsrådet på grundlag af kortlægningen en plan for indvinding af og forsyning med råstoffer, som skal omfatte en periode på mindst 12 år. På baggrund af en samlet vurdering af udviklingen i regionen og hensynene i § 3 fastlægger regionsrådet overordnede retningslinjer, herunder udlæg af **graveområder** og **råstofinteresseområder**, jf. [§ 5 a, stk. 2](#). Planen må ikke stride mod bl.a. landsplandirektiver efter planlovens § 3, Natura 2000-planer eller indsatsprogrammer efter lov om vandplanlægning, jf. [§ 5 a, stk. 3](#), og – helt centralt for kommunerne – er **kommunalbestyrelserne bundet af råstofplanen i deres planlægning og administration**, jf. [§ 5 a, stk. 4](#).

Tilvejebringelsen følger en fast procedure i [§ 6 a](#): en indledende idéfase med offentlig bekendtgørelse og 8 ugers svarfrist, offentlig høring af planforslaget i 8 uger, et statsligt veto, hvorefter planen ikke kan vedtages endeligt, hvis miljøministeren skriftligt har modsat sig det inden indsigelsesfristens udløb, samt en pligt til hvert fjerde år at gennemgå planen og sende en redegørelse i mindst 8 ugers offentlig høring.

Klageadgangen over råstofplanen er stærkt begrænset. Efter [§ 13, stk. 1, 2. pkt.](#) kan regionsrådets afgørelse efter § 5 a **kun** påklages for så vidt angår retlige spørgsmål. Nævnet har markeret rækkevidden skarpt i [18/05456 \(tidl. NMK-220-00125\)](#) om Stuby Graveområde i Region Sjællands Råstofplan 2016:

Hvorledes vægtningen af interesser er foretaget, og om regionens samlede afvejning af interesser og vurdering er rimelig eller hensigtsmæssig i forhold til klagers interesser, er ikke et retligt spørgsmål, men et skønsmæssigt spørgsmål, som Miljø- og Fødevareklagenævnet ikke kan efterprøve.

Nævnet tilføjede, at et graveområde, der videreføres uændret fra en tidligere plan, ikke nødvendigvis udløser en fornyet miljøvurdering, og at konkrete beskyttelsesvilkår mod fx historisk forurening hører hjemme i indvindingstilladelsen efter § 7, ikke i planen.

Det betyder ikke, at planlægningen er uprøvelig. Nævnet efterprøver **officialprincippet, høringsreglerne og selve inddragelsen af § 3-hensynene**. I [21/10469 m.fl.](#) om graveområde Stendal Mark i Region Nordjyllands Råstofplan 2020 fandt nævnet, at officialprincippet var overholdt: råstofloven kræver ikke borer på alle matrikler før udlæg af et graveområde, og det var ikke ulovligt at lægge forslagsstillerens egen kortlægning (mindst 8,5 mio. m³) til grund. Nævnet fastslog samtidig, at § 6 a ikke stiller krav om en hvidbog, men at høringssvar, hvis en hvidbog udarbejdes, bør gengives loyalt – uden at en ufuldstændig gengivelse generelt medfører ugyldighed. Den supplerende høringsfrist på 8 uger var passende.

Proceduren kan derimod svigte. I [21/04620 m.fl.](#) ophævede og hjemviste nævnet dele af Region Sjællands Råstofplan 2020, og i [24/05205](#) og [24/05209](#) fik klagerne delvist medhold i en klage over samme plan med tilhørende miljøvurdering. Efter hjemvisningen i 2023 genvedtog regionen planen for graveområde Vallestrup, og i [24/05206](#) blev den nye vedtagelse opretholdt, fordi regionen nu havde fjernet de ulovlige trafikbaserede forudsætninger og i stedet fokuseret på miljø-, natur- og vandforsyningshensyn.

Klager over tillæg til råstofplaner behandles efter samme snævre målestok, jf. [19/04194](#) om tillægget til Region Nordjyllands Råstofplan 2016 med udlægning af graveområde ved Vester Hassing.

LOV	Råstofloven § 5a, stk. 1-4	Råstofloven § 6a, stk. 1-7	Råstofloven § 13, stk. 1
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Delvist medhold i klage over Region Sjællands Råstofplan 2020 med tilhørende miljøvurdering		27.06.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet giver ikke medhold i klage over Region Sjællands Råstofplan 2020-2031 for graveområde Vallestrup		27.06.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning i sag om vedtagelse af Råstofplan 2020 for Region Sjælland	23.06.2023
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ikke medhold i klage over Region Nordjyllands Råstofplan 2020, graveområde Stendal Mark	26.01.2023
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Afvisning af klage over tillæg til Region Nordjyllands Råstofplan 2016 med udlægning af graveområde ved Vester Hassing	18.06.2020
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af Region Sjællands Råstofplan 2016 for Stuby Graveområde	22.11.2019

§ 3 Hvilke hensyn må varetages – og hvilke må ikke: § 3's udtømmende karakter i praksis

Den mest markante praksislinje i råstof-sager er, at § 3 udgør en **udtømmende** ramme for, hvilke hensyn myndighederne overhovedet må lægge vægt på. Det har konsekvenser både for vilkårsfastsættelsen, for planlægningen og for klageberettigelsen.

Trafikale hensyn falder uden for. I [22/06397](#) havde Region Nordjylland forhøjet den tilladte årlige indvinding fra 30.000 m³ til 40.000 m³ i Mariagerfjord Kommune. En matrikulær nabo klagede over, at forhøjelsen ville flytte lastbiltransporten til små, uegnede veje. Nævnet afviste at realitetsbehandle klagen: trafikale hensyn er ikke omfattet af § 3 og kan derfor ikke lovligt varetages efter råstofloven, vilkår i en råstoftilladelse kan ikke regulere kørsel uden for graveområdet, og klagerens interesse var derfor ikke relevant i forhold til lovens formål – hvorfor der heller ikke var klageberettigelse efter [§ 15, stk. 1, nr. 7](#).

Samme linje slår igennem i planlægningen. I [24/05206](#) havde nævnet i 2023 ophævet den del af Region Sjællands råstofplan, der gjorde gravetilladelse til Vallestrup betinget af en tilfredsstillende løsning på vejforholdene – netop fordi trafikale forudsætninger ikke kan stilles med hjemmel i § 3. Da klageren efter genvedtagelsen gjorde gældende, at regionen havde tilsidesat officialprincippet ved ikke at undersøge trafikbelastning og skoleveje, afviste nævnet det med den logiske konsekvens: officialprincippet kræver kun oplysninger, der er nødvendige for en materielt lovlig afgørelse **inden for lovens rammer**. Vejadgang og belastning af vejnettet henhører under vejlovgivningen og vejmyndighederne.

Nabogener og værdiforringelse hører til i tilladelsen, ikke i planen. I [21/10469 m.fl.](#) bemærkede nævnet, at værdiforringelse af naboejendomme og nabogener ikke er hensyn, der indgår i § 3 ved planlægningen – men at de vil blive behandlet i forbindelse med en eventuel tilladelse efter [§ 7, stk. 1](#), jf. [§ 10](#).

Drikkevandsinteresser er derimod et kernehensyn. I [21/11473](#) havde Region Nordjylland – mod administrationens indstilling – undladt at udlægge et 174,8 ha stort areal ved Gærum som graveområde af hensyn til boringsnære beskyttelsesområder og særlige drikkevandsinteresser. Lodsejeren gjorde gældende, at beslutningen manglede saglig begrundelse og stred mod proportionalitets- og lighedsprincippet. Nævnet fandt, at hensynet til drikkevandsinteresserne er et sagligt hensyn efter § 3, som regionen **skal** inddrage, og at afvejningen ikke kunne efterprøves. At andre grave- eller interesseområder er udlagt i områder med særlige drikkevandsinteresser, tilsidesætter ikke i sig selv lighedsgrundsætningen, da der ved hvert enkelt udlæg skal foretages en konkret inddragelse og samlet afvejning.

LOV

[Råstofloven § 3](#)[Råstofloven § 7, stk. 1](#)[Råstofloven § 10](#)[Råstofloven § 15, stk. 1](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnet giver ikke medhold i klage over Region Sjællands Råstofplan 2020-2031 for graveområde Vallestrup

27.06.2025

Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ikke medhold i klage over Region Nordjyllands Råstofplan 2020, graveområde Stendal Mark	26.01.2023
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Klage over Region Nordjyllands Råstofplan 2020 - Afslag på at medtage område ved Gærum som graveområde	26.01.2023
Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afvisning af klage vedrørende ændring af vilkår for råstofindvinding	23.08.2022

§ 4 Tilladelsen efter § 7, stk. 1 – krav til afvejning, oplysningsgrundlag og begrundelse

Efter [råstoflovens § 7, stk. 1](#) må erhvervsmæssig indvinding af råstoffer og etablering af anlæg på indvindingsstedet til brug for indvindingen kun ske efter tilladelse fra regionsrådet. Tilladelser meddeles i praksis for en afgrænset periode – typisk 10 år, jf. [Vejledning om administration af råstofloven](#).

Nævnets prøvelse af de konkrete tilladelser er ikke begrænset til retlige spørgsmål, og praksis viser tre gennemgående ophævelsesgrunde.

1. Manglende eller usynlig § 3-afvejning og mangelfuld begrundelse. I [18/05694](#) ophævede nævnet Region Syddanmarks tilladelse til indvinding af 110.000 m³ årligt i Kolding Kommune, netop fordi afvejningen af hensynene og begrundelsen var utilstrækkelig, jf. [forvaltningslovens § 22](#) og [§ 24](#). Samme dag som nævnet i [18/05442](#) ophævede Region Nordjyllands afslag på en indvindingsstilladelse i et udlagt graveområde begrundet i drikkevandsinteresser, ophævede nævnet i [18/05732](#) et parallelt afslag ved Åsted. I sidstnævnte var afslaget alene begrundet med en "samlet vurdering" og en henvisning til den tidligere sag – som nævnet netop havde ophævet. Nævnet fandt, at denne omstændighed alene var tilstrækkelig til ophævelse og hjemvisning. Kravet gentages i [24/12054](#) og i [23/01339](#) og [23/01340](#), hvor en ændring af vilkår til en tilladelse i Region Sjælland blev ophævet og hjemvist.

2. Utilstrækkeligt oplysningsgrundlag om gener. I [18/08239](#) og [18/08242](#) om indvinding af 150.000 m³ årligt ved Almind i Kolding Kommune begrænsede nævnet prøvelsen til støjforholdene og ophævede alligevel tilladelsen. Der var ikke udført støjmåling, tilladelsen indeholdt ingen nærmere vurdering af, om grænseværdierne kunne overholdes, og støjvilkåret manglede angivelse af det maksimale niveau på 55 dB(A) i natperioden kl. 06.00-07.00 efter Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984. Nævnet lagde vægt på, at der måtte graves ned til 15 meter fra skel til en beboelsesejendom, at der skulle anvendes knuse- og sorteringsanlæg, og at lastbiltransport ville ske ned til ca. 50 meter fra skel. Ved den fornyede behandling skulle regionen ikke blot kortlægge støjen (herunder "Miljømåling – Ekstern Støj"), men også vurdere behovet for vilkår om lavfrekvent støj, infralyd og vibrationer efter Miljøstyrelsens Orientering nr. 9/1997, om særskilte støjvilkår for anlægs- og efterbehandlingsfaserne, og om støvdæmpende foranstaltninger som vanding af gravefronter, lagerbunker og interne veje – alt med hjemmel i [§ 10](#). Nævnet understregede udtrykkeligt, at afvejningen efter [§ 3](#) **skal fremgå udtrykkeligt af afgørelsen**.

3. Manglende artsvurdering behandles selvstændigt nedenfor.

At tilladelser også stadfæstes, viser [22/04908](#) om råstofindvinding ved Terndrup, hvor Region Nordjyllands tilladelse blev opretholdt efter en prøvelse, der omfattede §§ 3, 5 a og 10, naturbeskyttelseslovens § 3, habitatbekendtgørelsens artsbeskyttelse og miljøvurderingslovens § 21. Omvendt blev tilladelsen ved Svebølle ophævet i [23/06012](#) og [23/06013](#).



LOV

[Forvaltningsloven § 22](#)[Forvaltningsloven § 24, stk. 1](#)[Råstofloven § 3](#)[Råstofloven § 7, stk. 1](#)[Råstofloven § 10, stk. 1, 3](#)

PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på tilladelse til indvinding af grus uden for udlagt graveområde	27.06.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Terndrup stadfæstes	31.10.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Svebølle ophævet	25.04.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvindingsstilladelse - ophævelse og hjemvisning	18.04.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved [A1], Almind: Ophævelse og hjemvisning på grund af mangelfuld støjvurdering	19.03.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af tilladelse til råstofindvinding pga. manglende afvejning af hensyn og utilstrækkelig begrundelse	14.12.2018
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af afslag på råstofindvindingsstilladelse - drikkevandsinteresser	18.10.2018
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Åsted	18.10.2018

§ 5 Indvinding uden for udlagte graveområder – den snævre undtagelse

Råstofplanens graveområder er det normale grundlag for en tilladelse. Uden for graveområderne er praksis restriktiv, og nævnet har begrundet det principielt. I [Vejledning om administration af råstofloven](#) refereres Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 4. marts 2011 (NMK-220-00014), hvor nævnet indledningsvis betonedes,

at enkeltstående tilladelser uden for de udlagte graveområder – hvor der ikke foreligger ganske særlige forhold – vil underminere råstofplanlægningen som styringsmiddel og modvirke bestræbelserne på at tilvejebringe en bedre planlægning.

Konsekvensen er, at hvor råstofplanen selv giver mulighed for i særlige tilfælde at tillade indvinding uden for graveområderne, skal undtagelsen fortolkes snævert – herunder med hensyn til dokumentationen for, at der foreligger en særlig forsyningssituation. I den refererede sag var der hverken tale om særligt efterspurgt råstofkvaliteter, eller godtgjort at det lokale forsyningsbehov ikke kunne dækkes fra allerede udpegede graveområder inden for 20 km. At arealet efter endt gravning kunne reableres til økologisk forbindelsesområde, var ikke tilstrækkeligt til at fravige hovedreglen.

Linjen er fastholdt. I [24/12054](#) stadfæstede nævnet et afslag på tilladelse til indvinding af grus uden for et udlagt graveområde efter en prøvelse, der bl.a. omfattede [§ 5 a, stk. 2](#), [§ 7, stk. 1](#) og forvaltningslovens begrundelseskrav.

Omvendt gælder, at udpegning som **råstofinteresseområde** ikke i sig selv giver ret til at grave eller til at få andre restriktioner ophævet. I [22/02471](#) var størstedelen af en ejendom i Horsens Kommune udlagt til råstofinteresseområde i Region Midtjyllands Råstofplan 2016. Ejeren søgte om ophævelse af fredskovspligt med henblik på råstofindvinding. Miljøstyrelsen – og efterfølgende nævnet – lagde afgørende vægt på, at arealet **endnu ikke** var udpeget som graveområde, hvorfor der ikke var grundlag for at afveje det samfundsmæssige hensyn til råstofforekomsten over for fredskovshensynet. En mulig fremtidig udlægning kunne ikke inddrages, og afslaget samt påbuddet om retablering af 2,26 ha fredskov blev stadfæstet.

En tilladelse uden for et graveområde forudsætter i praksis også, at regionsrådet ved sin afgørelse holder sig inden for planens egne rammer – planen er efter [§ 5 a, stk. 4](#) bindende for kommunerne, men den udgør tillige det administrationsgrundlag, regionsrådet selv har fastlagt.

LOV	Råstofloven § 5a, stk. 2, 4	Råstofloven § 7, stk. 1	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på tilladelse til indvinding af grus uden for udlagt graveområde		27.06.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ophævelse af fredskovspligt og påbud om retablering		15.05.2024

§ 6 Grundvandet: samordningspligten i § 8 og kommunens selvstændige kompetence efter vandforsyningslovens § 26

Råstofgrave graves i stigende omfang under grundvandsspejlet, og det er her de skarpeste kompetencekonflikter opstår. Udgangspunktet er [råstoflovens § 8](#):

En ansøgning om tilladelse efter § 7 gælder også som ansøgning om tilladelse efter anden lovgivning til råstofindvinding i jorden.

Samordningspligten er udmøntet i [administrationscirkulæret § 2](#), hvorefter regionsrådet umiddelbart efter modtagelsen skal forelægge ansøgningen for de øvrige kompetente myndigheder, underrette ansøgeren om, at sagsbehandlingen afventer disse myndigheders stillingtagen, underrette ansøgeren, hvis de meddeler afslag, og – hvis de meddeler tilladelse på vilkår – **medtage disse vilkår** i råstof tilladelsen med angivelse af hjemmelsgrundlaget. Cirkulæret afgrænser samtidig pligten: ansøgningen gælder ikke som ansøgning om tilladelser, der ikke direkte angår selve indvindingen, behandlingen eller udleveringen af råstofferne.

Den praktisk vigtigste sideløbende tilladelse er kommunens efter [vandforsyningslovens § 26, stk. 1](#):

Ved bygge- og anlægsarbejder, gravning af ler, grus, brunkul, kridt m.v. må bortledning af grundvand eller anden sænkning af grundvandsstanden ikke ske uden tilladelse. Tilladelsen meddeles af kommunalbestyrelsen, jf. dog § 27.

Konsekvensen af at tilsidesætte samordningen er ophævelse. I [23/02076](#) ophævede nævnet Region Sjællands råstof tilladelse, fordi samordningspligten efter § 8 ikke var iagttaget, efter at kommunen havde meddelt afslag på grundvandssænkning efter vandforsyningslovens § 26, stk. 1. Afgørelsen viser, at regionsrådet ikke kan meddele en råstof tilladelse, der forudsætter en sænkning, kommunen har nægtet.

Omvendt kan kommunens § 26-tilladelse stå ved magt, når den er tilstrækkeligt oplyst: i [19/06793](#) stadfæstede nævnet Skive Kommunes tilladelse til indvinding af råstof under grundvandsspejlet efter vandforsyningslovens §§ 26 og 28. Kravet til oplysningsgrundlaget er dog reelt: i [24/04846](#) ophævede nævnet Hjørring Kommunes foreløbige tilladelse til at indvinde op til 30.000 m³ grundvand årligt til vådsortering (grusvask) ved Stendal Mark, fordi påvirkningsvurderingen var foretaget uden kendskab til boringens ydelse, magasinets transmissivitet og magasinantal, og fordi et vilkår om blot tre timers prøvepumpning var utilstrækkeligt:

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der på det foreliggende grundlag ikke er tilstrækkeligt med oplysninger til, at Hjørring Kommune kan meddele en foreløbig tilladelse til indvinding af grundvand til grusvask.

Spørgsmålet har også været for domstolene. I landsrettens dom af 14. oktober 2022, [BS-30324/2021-OLR-](#), var temaet netop samspillet mellem kommunens kompetence efter [vandforsyningslovens § 26, stk. 1](#) og

bundetheden af råstofplanen efter [råstoflovens § 5 a, stk. 4](#), kombineret med en inhabilitetsindsigelse efter [forvaltningslovens § 3](#) og et erstatningskrav mod kommunen. Landsretten fandt ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens afgørelse, og hverken inhabilitetsindsigelsen eller erstatningskravet førte til et andet resultat. Dommen bekræfter, at § 5 a, stk. 4, binder kommunen i dens *planlægning og administration* efter råstofloven, men ikke fratager kommunen dens selvstændige, skønspregede kompetence efter vandforsyningsloven.

Vær opmærksom på kommende ret: vandforsyningslovens § 26 er ændret ved **lov nr. 742 af 20. juni 2025** med virkning fra 1. juli 2025, men ændringerne er endnu ikke konsolideret ind i den læste lovtekst. Ændringerne indebærer bl.a., at tilladelseskravet nyaffattes og udvides til generelt at gælde bortledning eller sænkning af grundvandsstanden (ikke kun ved bygge- og anlægsarbejder mv.), at der indsættes en bagatelgrænse på 10.000 m³ årligt, at tilladelser som udgangspunkt skal tidsbegrænses til højst 30 år – dog **ikke** tilladelser til bygge- og anlægsarbejder og råstofindvinding – og at en tilladelse kan tilbagekaldes uden erstatning, hvis den ikke har været udnyttet i 5 sammenhængende år.

LOV

[Forvaltningsloven § 3, stk. 1](#)[Råstofloven § 5a, stk. 4](#)[Råstofloven § 8](#)[Vandforsyningsloven § 26, stk. 1](#)

PRAKSIS	Landsretten · Afgørelse om inhabilitet og tilladelse til grundvandssænkning ved råstofindvinding	14.10.2022
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Hjemvisning af foreløbig tilladelse til grundvandsindvinding pga. utilstrækkeligt oplysningsgrundlag	22.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Region Sjællands tilladelse til råstofindvinding ophævet grundet manglende samordning med afslag på grundvandssænkning	09.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om tilladelse til råstofindvinding under grundvandsspejl i Skive Kommune	10.06.2021

§ 7 De obligatoriske vilkår i § 10: efterbehandling, sikkerhedsstillelse, graveplan, tinglysning og 3-års bortfald

[Råstoflovens § 10, stk. 1](#) opstiller tre **obligatoriske** vilkår i enhver tilladelse efter § 7, stk. 1:

Vilkår	Hjemmel	Indhold
Drift og efterbehandling	§ 10, stk. 1, nr. 1	Begrænse miljømæssige gener og forebygge forurening af grundvand og jord
Sikkerhedsstillelse	§ 10, stk. 1, nr. 2 , jf. stk. 4	Skal dække regionsrådets udgifter ved selvhjælpshandling, jf. § 33, stk. 3 ; kan reguleres ved væsentlig ændret beregningsgrundlag
Godkendt grave- og efterbehandlingsplan	§ 10, stk. 1, nr. 3	Skal indeholde hovedelementerne for indvinding og efterbehandling

Dertil kommer den fakultative adgang til vilkår om bedst mulig oparbejdning eller anvendelse til bestemte formål, [§ 10, stk. 2](#), og den generelle adgang til yderligere vilkår til varetagelse af § 3-hensynene, [§ 10, stk. 3](#). Efter [§ 10 a](#) skal regionsrådet høre kommunalbestyrelsen med mindst 4 ugers frist, inden der fastsættes efterbehandlingsvilkår.

Tre retsvirkninger er særligt vigtige for ejere og långivere:

-

Bindingen på ejerkredsen. Vilkår er efter [§ 10, stk. 5](#) bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen "uden hensyn til, hvornår retten er stiftet".

- **Tinglysning.** Regionsrådet foranlediger efter [§ 10, stk. 6](#) efterbehandlingsvilkår tinglyst på ejendommen for ejerens regning; reviderede vilkår som følge af forbud efter jordforureningslovens § 52 tinglyses dog for regionsrådets regning.
- **Bortfald.** Efter [§ 10, stk. 7](#) bortfalder tilladelsen, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter meddelelsen, eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år – medmindre andet fremgår af vilkårene. Muligheden for at fravige 3-års-reglen ved vilkår blev indsat i 2015 og er ifølge forarbejderne tiltænkt særlige situationer, fx indvinding af klæg til vedligeholdelse af havdigerne ved Vadehavet, hvor behovet typisk først opstår efter store storme og derfor kan ligge med mere end tre års mellemrum.

Regionsrådets praktiske håndtering af vilkårene er beskrevet i [Vejledning om administration af råstofloven](#), der bl.a. anbefaler vilkår om, at efterbehandlingsforpligtelsen indtræder, hvis indvindingen har været afbrudt i en længere periode, og omgående hvis tilladelsen tilbagekaldes, samt at 3-års-fristen regnes fra tilladelsens dato – ikke fra det senere tidspunkt, der måtte være fastsat som indvindingens begyndelse.

Vilkårenes rækkevidde prøves også konkret. I [NMK-220-00147](#) angik klagen et vilkår 53 i Region Syddanmarks tilladelse til indvinding af 300.000 m³ årligt i Aabenraa Kommune, hvorefter en støjvold langs Bodumvej skulle fjernes før godkendelse af efterbehandlingen, og jorden fra volden ikke måtte genanvendes i graveområdet. Regionen henviste til kommunens modstand mod at bevare volden som landskabselement, til usikkerhed om jordens kvalitet af hensyn til grundvandet og strandtudsers levesteder, og til et tilsvarende vilkår i en tidligere tilladelse fra 2008.

Ændring af efterbehandlingsvilkår er ikke frit. I [18/05123](#) og [18/0674](#) (tidl. [NMK-220-00153](#)) ophævede nævnet Region Nordjyllands afslag på at ændre efterbehandlingen af en råstofgrav i Vesthimmerlands Kommune fra jordbrugsmæssig drift til naturformål. Nævnet bemærkede til den fornyede behandling, at jordbrugsmæssige interesser for det samlede område godt kan indgå i afvejningen efter [§ 3](#), men skal vurderes konkret over for de øvrige hensyn, og at spørgsmålet om indvinderens passivitet måtte ses i lyset af, at myndighederne selv havde forholdt sig passive siden 2009, jf. [§ 10, stk. 3](#).

LOV	Råstofloven § 3	Råstofloven § 10, stk. 1-7	Råstofloven § 10a	Råstofloven § 33, stk. 3
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om råstofindvindingstilladelse - ophævelse og hjemvisning			18.04.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse			16.12.2019
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af opsættende virkning i sag om vilkår for fjernelse af støjvold ved råstofindvinding			20.04.2018

Artsbeskyttelsen: bilag IV-vurderingen som selvstændig gyldighedsbetingelse

§ 8

Den hyppigste enkeltstående ophævelsesgrund i råstofsager ved siden af begrundelsesmangler er manglende vurdering af beskyttede arter. Pligten følger ikke af råstofloven selv, men af habitatbekendtgørelsens regler om beskyttelse af arter opført på habitatdirektivets bilag IV, og den slår igennem som en **retlig gyldighedsbetingelse** for råstofafgørelsen.

Den principielle afgørelse er [18/05123](#) og [18/0674](#) (tidl. NMK-220-00153). Region Nordjylland havde afslået at ændre efterbehandlingsvilkårene for en råstofgrav og havde – trods en ekstern naturvurdering, der pegede på mulige forekomster af markfirben og padder – politisk valgt ikke at gennemføre de anbefalede undersøgelser. Nævnet fastslog, at fordi en godkendelse af efterbehandlingsplanen **retligt svarer til en afgørelse efter råstoflovens § 7, stk. 1**, var undersøgelsen af påvirkningen af bilag IV-arter obligatorisk efter habitatbekendtgørelsens § 10, stk. 1. Den manglende undersøgelse udgjorde en væsentlig retlig mangel, og afgørelsen blev ophævet og hjemvist. Nævnet tiltrådte samtidig, at arealet på afgørelsestidspunktet ikke var registreret som beskyttet efter [naturbeskyttelseslovens § 3](#), men at statusafklaringen tilkom kommunen.

Artsvurderingen indgår derfor rutinemæssigt i nævnets prøvelse af råstofafgørelser. I [22/04908](#) om indvinding ved Terndrup blev tilladelsen stadfæstet efter en prøvelse, der omfattede habitatbekendtgørelsens §§ 6, 7 og 10 sammen med naturbeskyttelseslovens § 3 og miljøvurderingslovens § 21. I [23/01339](#) og [23/01340](#) indgik habitatbekendtgørelsens §§ 6, 7 og 10 sammen med forvaltningslovens begrundelseskrav i den ophævelse og hjemvisning, nævnet foretog. Og i [21/04620 m.fl.](#) indgik habitatbekendtgørelsens §§ 5, 6, 8 og 10 sammen med miljøvurderingslovens §§ 8, 9, 48 og 54 i prøvelsen af selve Råstofplan 2020.

Også sideordnede tilladelser rammes. I [24/04846](#) anbefalede nævnet ved hjemvisningen af den foreløbige grundvandsstilladelse til grusvask, at kommunen ud over korrekte prøvepumpninger også overvejede pejlinger i de nærliggende naturområder for at vurdere risikoen for skade på yngle- og rasteområder for bilag IV-arter – bl.a. odder – omkring en § 3-beskyttet sø ca. 150 meter fra boringen.

Efterbehandlingen af grusgrave rejser en beslægtet problemstilling. [Vejledning om administration af råstofloven](#) fremhæver, at myndigheden i tilladelser til efterbehandling skal sikre iagttagelse af naturbeskyttelseslovens § 29 a om forsætlig forstyrrelse af bilag IV-arter, og at det afgørende er, om den økologiske funktionalitet i området opretholdes.

LOV	Naturbeskyttelsesloven § 3	Råstofloven § 7, stk. 1	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Hjemvisning af foreløbig tilladelse til grundvandsindvinding pga. utilstrækkeligt oplysningsgrundlag		22.12.2025
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Terndrup stadfæstes		31.10.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om råstofindvindingstilladelse - ophævelse og hjemvisning		18.04.2024
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning i sag om vedtagelse af Råstofplan 2020 for Region Sjælland		23.06.2023
	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse		16.12.2019

§ 9 Klagesporet: hvad kan påklages, af hvem, med hvilken virkning – og hvad kan ikke

Klagesystemet i råstofloven er lagdelt, og lagdelingen afgør, hvor meget der overhovedet kan prøves.

Hvad kan påklages. Efter [§ 13, stk. 1](#) kan regionsrådets afgørelser vedrørende forekomster på landjorden påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, der behandler sagen i den **læge afdeling**. Tre begrænsninger følger af samme bestemmelse: afgørelser efter § 5 a kan kun påklages for så vidt angår retlige spørgsmål; afgørelser efter kapitel 7 a behandles i en af nævnets øvrige afdelinger; og afgørelser efter [§ 7, stk. 2](#), [§ 9, stk. 2](#), og [§](#)

11 kan slet ikke påklages til anden administrativ myndighed. Miljøministerens afgørelser om forekomster på landjorden kan som hovedregel heller ikke påklages, jf. § 13, stk. 2.

Tilsynsafgørelser er også afskåret. I 26/00164 afviste nævnet en klage over en godkendelse af efterbehandlingen af en grusgrav, fordi der var tale om en tilsynsafgørelse. Det følger af § 33, stk. 4, at tilsynsmyndighedens afgørelser efter § 33, stk. 3 – påbud og forbud til berigtigelse af ulovlige forhold, herunder selvhjælpshandling for den ansvarliges regning – ikke kan påklages til anden administrativ myndighed.

Hvem kan klage. Kredsen er opregnet i § 15, stk. 1 og omfatter adressaten, offentlige myndigheder, berørte nationalparkfonde, lokale foreninger med væsentlig interesse, landsdækkende natur- og miljøorganisationer, landsdækkende rekreative organisationer samt "enhver med individuel væsentlig interesse i afgørelsen". Nævnet har i 22/06397 præciseret målestokken efter § 15, stk. 1, nr. 7: påvirkningen skal være kvalificeret og mere udpræget for klageren end for en bredere personkreds; en almindelig eller ideelt betonet interesse rækker ikke; og – afgørende – interessen skal være **relevant i forhold til lovens formål**. En nabo, der udelukkende klager over transport på offentlig vej uden for graveområdet, er derfor ikke klageberettiget, uanset nærheden til graven.

Frist og opsættende virkning. Klagefristen er 4 uger fra meddelelsen – ved offentlig bekendtgørelse dog altid fra bekendtgørelsen, jf. § 16, stk. 1. En tilladelse må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, jf. § 16, stk. 7, og rettidig klage har som udgangspunkt opsættende virkning, jf. § 16, stk. 8 – dog ikke for klager over § 5 a-afgørelser. Nævnet kan bestemme andet, og gør det, når klagen er afgrænset. I NMK-220-00147 ophævede nævnet den opsættende virkning for hele tilladelsen bortset fra det påklagede vilkår 53 om fjernelse af en støjvold, netop fordi klagen kun angik dette ene vilkår, og det derfor var forsvarligt at lade indvindingen fortsætte efter tilladelsens øvrige vilkår.

Prøvelsens omfang. Nævnet begrænser i vidt omfang prøvelsen til de påklagede forhold, jf. lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet § 11, stk. 1 – men inddrager af egen drift grundlæggende forvaltningsretlige grundsætninger. Det er baggrunden for, at sager som 18/08239 og 18/08242 afgøres på ét enkelt punkt (støjgrundlaget), mens nævnet i samme afgørelse giver anvisninger til den fornyede behandling. Retssag til prøvelse af nævnets afgørelser skal anlægges inden 6 måneder, jf. § 43, stk. 1.

LOV	Råstofloven § 13, stk. 1, 2	Råstofloven § 15, stk. 1	Råstofloven § 16, stk. 1, 7, 8
	Råstofloven § 33, stk. 3, 4	Råstofloven § 43, stk. 1	
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Nævnet afviser klage over godkendelse af efterbehandling af grusgrav – tilsynsafgørelse kan ikke påklages Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage vedrørende ændring af vilkår for råstofindvinding Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved [A1], Almind: Ophævelse og hjemvisning på grund af mangelfuld støjvurdering Miljø- og Fødevareklagenævnet · Afvisning af klage over tillæg til Region Nordjyllands Råstofplan 2016 med udlægning af graveområde ved Vester Hassing Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af Region Sjællands Råstofplan 2016 for Stuby Graveområde Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af opsættende virkning i sag om vilkår for fjernelse af støjvold ved råstofindvinding		
			30.01.2026 23.08.2022 19.03.2021 18.06.2020 22.11.2019 20.04.2018

§ 10 Havindvinding efter kapitel 4: statens ejendomsret, auktionsordningen og de særlige klageregler

Reguleringen af råstofindvinding på havet er strukturelt anderledes end på land. Efter [råstoflovens § 20, stk. 1](#) tilhører de omfattede råstoffer på søterritoriet og kontinentalsoklen **den danske stat**, og efterforskning og indvinding må kun ske efter tilladelse fra miljøministeren.

[§ 20, stk. 2](#) opstiller fire tilladelsestyper:

1. **Auktionstilladelse med eneret** – meddeles efter offentlig indkaldelse af ansøgninger på grundlag af det tilbudte vederlag **pr. kubikmeter**; ved lige bud afgøres det på størst budte mængde, og ved lige mængder indkaldes supplerende tilbud.
2. **Fællesområdetilladelse** – meddeles efter ansøgning, uden eneret, i fællesområder til råstofindvinding.
3. **Bygherretilladelse med eneret** – til større opfyldningsopgaver, andre større anlægsarbejder og kystbeskyttelse.
4. **Efterforskningstilladelse uden efterfølgende indvindingsret.**

To materielle skranker er centrale. Efter [§ 20, stk. 3](#) kan tilladelse til **indvinding** – herunder prøvesugninger og produktionsforsøg – kun meddeles i geografisk afgrænsede og **miljøvurderede** områder, mens efterforskningstilladelse kun kræver geografisk afgrænsning. Og efter [§ 20, stk. 4](#) kan der **ikke** gives tilladelse til opfiskning af søsten med grab el.lign. Ved meddelelse af tilladelse skal der efter [§ 20, stk. 5](#) lægges vægt på en vurdering efter §§ 1 og 3 – den samme dobbelte interesseafvejning som på land.

Bestemmelsen fik sin nuværende struktur ved nyaffattelsen i 2009 og blev finjusteret ved [LOV nr 178 af 24/02/2015](#). Af forarbejderne til 2015-ændringen fremgår begrundelsen for at afgøre auktioner på prisen pr. kubikmeter frem for på det samlede vederlag: ændringen "vurderes at give mindre virksomheder og andre, der har behov for mindre mængder råstoffer, bedre mulighed for at deltage i en auktion". Samtidig blev bygherretilladelsen udvidet til også at omfatte materialer til fx betonfremstilling – med Femern Bælt-projektet som det udtrykkelige eksempel – og præciseret som en eneretstilladelse. Endelig blev det med henvisning til hidtidig praksis præciseret, at prøvesugning og produktionsforsøg reguleres som **indvinding** og dermed forudsætter miljøvurdering, mens almindelig akustisk kortlægning, dykker- og ROV-undersøgelser samt borer og bundprøver op til 50 liter kan ske uden forudgående miljøvurdering af området.

Oprensnings- og uddybningsmaterialer har en selvstændig definition i [§ 20 c](#): havbundsmateriale, der fremkommer ved oprensning eller uddybning af havne og sejlrender, eller når der i andre tilfælde er brug for oprensning eller uddybning på søterritoriet.

Klageadgangen på havområdet er markant snævrere end på land. Efter [§ 26, stk. 2](#) kan ministerens afgørelser efter §§ 20, 20 b og 24 **kun** påklages "for så vidt angår vilkår til beskyttelse af kulturarv, natur og miljø", og prøvelsen sker i nævnets læge afdeling. Efter [§ 26, stk. 3](#) kan afgørelser om enkeltstående indvinding af op til 50.000 m³ oprensnings- og uddybningsmaterialer til nyttiggørelse slet ikke påklages, og det samme gælder fællesområdetilladelser efter § 20, stk. 2, nr. 2, der indeholder samme vilkår som en allerede meddelt tilladelse bortset fra vederlaget.

De processuelle detaljer er udmøntet i [råstofbekendtgørelsen](#), der bl.a. kræver sikkerhedsstillelse for gennemførelse af efterforskning, jf. [§ 44](#), og fastsætter bod svarende til sikkerhedsstillelsen, hvis betingelserne for bortfald ikke opfyldes inden for fristerne, jf. [§ 51](#). Efter [§ 65](#) gælder forbuddet mod at udnytte en tilladelse før klagefristens udløb ikke ved forlængelse på uændrede vilkår.

§ 11 Samspillet med VVM, anmeldelsesordningen og anden lovgivning

VVM. Råstofprojekter er som hovedregel omfattet af miljøvurderingsloven, men råstofloven er et af de sagsområder, hvor tilladelsen efter sektorloven træder i stedet for VVM-tilladelsen. Det fremgår udtrykkeligt af [miljøvurderingsbekendtgørelsens § 10](#):

Følgende tilladelser eller godkendelser efter anden lovgivning erstatter helt eller delvist tilladelsen efter lovens § 25, jf. lovens § 15, stk. 3: 1) En tilladelse efter §§ 7 eller 20 i råstofloven.

Efter [miljøvurderingsbekendtgørelsens § 11](#) må en sådan erstattende tilladelse ikke meddeles, før det nødvendige plangrundlag efter planloven er gældende, hvis projektet forudsætter planlægning. Den generelle screenings- og miljøkonsekvenspraksis behandles under [vvm-vurdering](#) og indgår ikke i denne oversigt; her er den relevant, fordi VVM-mangler jævnligt slår igennem som ophævelsesgrund i råstofsager – som i forløbet bag [18/05694](#), hvor en byretsdom i 2014 underkendte den daværende VVM-screeningsafgørelse og førte til, at Region Syddanmark måtte genoptage hele sagsbehandlingen efter kompetenceflytningen til regionerne.

Anmeldelsesordningen for ikke-erhvervsmæssig indvinding og prøvegravning. [§ 7, stk. 2](#) kræver anmeldelse til regionsrådet af ikke-erhvervsmæssige indvindinger på mere end 200 m³ årligt og af prøvegravninger på mere end 200 m³. Anmeldelsen skal angive indvindingsområde samt råstoffets art, mængde og anvendelse, og regionsrådet kan inden 4 uger stille vilkår. På strandbredder og andre kyststrækninger uden sammenhængende landvegetation kan regionsrådet til enhver tid forbyde yderligere indvinding eller stille særlige vilkår. Efter [§ 7, stk. 3](#) skal der efterbehandles løbende eller efter afslutningen. Ordningen er den historiske kerne i loven: af forarbejderne til 1991-loven fremgår, at anmeldelsespligten netop blev sænket til 200 m³, fordi "der har vist sig et behov for, at råstofmyndigheden også får kendskab til mere beskedne indvindinger, som vil kunne efterlade uheldige skår i landskabet, især hvis indvindingen foregår i et særligt naturbeskyttelsesområde eller lignende". Vilkårene vil typisk vedrøre den praktiske tilrettelæggelse og en løbende efterbehandling, og indvindingen kan påbegyndes i umiddelbar forlængelse af anmeldelsen. Afgørelser efter [§ 7, stk. 2](#), kan ikke påklages, jf. [§ 13, stk. 1](#), og ifølge [Vejledning om administration af råstofloven](#) kan der ikke gives afslag efter råstofloven på en ikke-erhvervsmæssig indvinding – myndigheden må i givet fald rejse en fredningssag eller anvende anden lovgivning.

Ved [LOV nr 178 af 24/02/2015](#) blev der indsat et [§ 7, stk. 4](#), hvorefter indvinding, der er tilladt efter kystbeskyttelseslovens § 16 b, stk. 1, nr. 1 (by-pass af sediment forbi et fast anlæg, en sejlrende eller et havnebassin), ikke er omfattet af §§ 7, stk. 1-3. Formålet var ifølge forarbejderne at undgå dobbelt sagsbehandling, fordi de hensyn, råstofftilladelsen varetager, allerede varetages i kystbeskyttelsestilladelsen.

Anden lovgivning. Ud over samordningspligten efter [§ 8](#) skal regionsrådet efter [administrationscirkulæret § 3](#) indhente udtalelse fra kulturarvsmyndigheden eller nærmeste statslige/statsanerkendte kulturhistoriske museum med 4 ugers frist, inden der træffes afgørelse. Ansøgningens indhold er reguleret i [bekendtgørelse om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden](#), hvis bilag 1 bl.a. kræver oplysning om kote for grundvandspejl, forventet årlig indvinding under grundvandsspejl, drikkevandsboringer inden for 300 m, dokumentation for eventuel bortledningstilladelse efter vandforsyningsloven og udkast til grave- og efterbehandlingsplan.

Tilførsel af jord til råstofgrave er forbudt, og dispensation meddeles af regionen efter [jordforureningslovens § 52](#); det behandles under det beslægtede jordforureningsområde. Skovlovens fredskovspligt er en selvstændig

skranke, jf. [22/02471](#). Miljøgodkendelse af tilknyttede grus- og sorterværker efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 5 behandles under [miljøgodkendelse](#), landzone- og planforhold under [landzonetilladelse](#) og [kommuneplan](#), § 3-natur og beskyttelseslinjer under [naturbeskyttelse](#), og strafferetlige sanktioner for ulovlig indvinding, deponering og manglende efterbehandling under [miljøesager-strafferet](#) – hvor [Rigsadvokatmeddelelsen om miljøsager](#) er den centrale kilde til anklagepraksis, herunder afgrænsningen til straffelovens § 196 om grov miljøkriminalitet.

LOV	Råstofloven § 7, stk. 2-4	Råstofloven § 8	Råstofloven § 13, stk. 1
PRAKSIS	Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Stadfæstelse af afslag på ophævelse af fredskovspligt og påbud om reetablering 15.05.2024 Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Ophævelse af tilladelse til råstofindvinding pga. manglende afvejning af hensyn og utilstrækkelig begrundelse 14.12.2018		

§ 12 Sammenfatning: hvad afgør udfaldet af en råstofsag

Praksis på råstofområdet lader sig sammenfatte i nogle få, men skarpe linjer.

Skønnet er regionsrådets – retsanvendelsen er nævnets. Nævnet efterprøver ikke, hvordan de lovlige hensyn i [§ 3](#) er vægtet indbyrdes. Det gælder både i planlægningen, hvor prøvelsen efter [§ 13, stk. 1](#) er begrænset til retlige spørgsmål, og i realiteten også i tilladelsessagerne, hvor nævnet fokuserer på oplysningsgrundlag, hjemmel og begrundelse. Derfor tabes klager over "urimelige" afvejsninger – jf. [18/05456](#), [21/10469 m.fl.](#) og [21/11473](#) – mens klager over **hjemmel, oplysning og begrundelse** vindes.

Hjemmelsspørgsmålet er ofte afgørende for både myndighed og klager. Fordi [§ 3](#) er udtømmende, kan en myndighed hverken stille vilkår eller opstille planforudsætninger ud fra trafikale hensyn, og en klager kan ikke opnå klageberettigelse på et hensyn, loven ikke varetager. [22/06397](#) og [24/05206](#) er to sider af samme mønt.

Fire mangeltyper bærer stort set alle ophævelser:

- Manglende eller usynlig [§ 3](#)-afvejning og utilstrækkelig begrundelse efter forvaltningslovens §§ 22 og 24 – [18/05694](#), [18/05732](#), [18/05442](#), [23/01339](#).
- Utilstrækkeligt oplysningsgrundlag om støj, støv, vibrationer eller grundvandspåvirkning – [18/08239](#) og [18/08242](#), [24/04846](#).
- Manglende bilag IV-vurdering – [18/05123](#) og [18/0674](#), [23/06012](#) og [23/06013](#).
- Tilsidesat samordningspligt efter [§ 8](#) – [23/02076](#).

For indvinderen er vilkårene i [§ 10](#) den varige forpligtelse. Sikkerhedsstillelsen skal dække regionsrådets selvhjælpshandling efter [§ 33, stk. 3](#), vilkårene binder enhver senere ejer uanset stiftelsestidspunkt, efterbehandlingsvilkår tinglyses, og tilladelsen bortfalder ved 3 års manglende udnyttelse, medmindre andet er fastsat i vilkårene. Ændring af en efterbehandlingsplan er en ny [§ 7](#)-lignende afgørelse med fuld undersøgelsespligt.

For naboen er vejen til prøvelse smal, men ikke lukket. Klageberettigelse forudsætter en individuel, væsentlig og lovrelevant interesse, og prøvelsen sker i den læge afdeling. Til gengæld er den reelle succesrate for velfunderede klager over støj-, støv- og naturforhold høj, fordi disse forhold ligger inden for [§ 3](#).

Endelig bør retsstillingen tjekkes for aktualitet. Råstofloven er senest konsolideret i lovbekendtgørelse af 28. november 2024 (accession A20240123029) og indeholder pr. juli 2026 kun én ikke-konsolideret ændring af redaktionel karakter i [§ 26 a, stk. 2](#). Derimod er den tilgrænsende bestemmelse i [vandforsyningslovens § 26](#) væsentligt ændret ved **lov nr. 742 af 20. juni 2025** med virkning fra 1. juli 2025 uden endnu at være konsolideret – bl.a. med en generel udvidelse af tilladelseskravet, en bagatelgrænse på 10.000 m³ årligt og en 5-årig tilbagekaldelsesregel. Det bør indgå i enhver aktuel vurdering af sager om indvinding under grundvandsspejlet.

LOV	Råstofloven § 3	Råstofloven § 8	Råstofloven § 10	Råstofloven § 13, stk. 1
	Råstofloven § 33, stk. 3	Vandforsyningsloven § 26		
PRAKSIS	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Hjemvisning af foreløbig tilladelse til grundvandsindvinding pga. utilstrækkeligt oplysningsgrundlag			22.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Region Sjællands tilladelse til råstofindvinding ophævet grundet manglende samordning med afslag på grundvandssænkning			09.12.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnet giver ikke medhold i klage over Region Sjællands Råstofplan 2020-2031 for graveområde Vallestrup			27.06.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Svebølle ophævet			25.04.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvindingstilladelse - ophævelse og hjemvisning			18.04.2024
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ikke medhold i klage over Region Nordjyllands Råstofplan 2020, graveområde Stendal Mark			26.01.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Klage over Region Nordjyllands Råstofplan 2020 - Afslag på at medtage område ved Gærum som graveområde			26.01.2023
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage vedrørende ændring af vilkår for råstofindvinding			23.08.2022
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved [A1], Almind: Ophævelse og hjemvisning på grund af mangelfuld støjvurdering			19.03.2021
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse			16.12.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af Region Sjællands Råstofplan 2016 for Stuby Graveområde			22.11.2019
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af tilladelse til råstofindvinding pga. manglende afvejning af hensyn og utilstrækkelig begrundelse			14.12.2018
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Åsted			18.10.2018
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse af afslag på råstofindvindingstilladelse - drikkevandsinteresser			18.10.2018

REFERENCE Lovgrundlag

7 paragraffer

Råstofloven § 3		Råstofloven § 5a	stk. 1-4
Råstofloven § 7	stk. 1	Råstofloven § 10	stk. 1
Råstofloven § 13	stk. 1	Råstofloven § 20	stk. 2
Vandforsyningsloven § 26	stk. 1		

MATERIALE Citerede afgørelser

24 afgørelser

LANDSRETTE · ANKEINSTANS

1

14.10.2022 Afgørelse om inhabilitet og tilladelse til grundvandssænkning ved råstofindvinding 4247-5088

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGE ÆVNEN · NÆVN / KLAGEINSTANS

23

30.01.2026 Nævnet afviser klage over godkendelse af efterbehandling af grusgrav – tilsynsafgørelse kan ikke påklages 26/00164

22.12.2025 Hjemvisning af foreløbig tilladelse til grundvandsindvinding pga. utilstrækkeligt oplysningsgrundlag 24/04846

09.12.2025 Region Sjællands tilladelse til råstofindvinding ophævet grundet manglende samordning med afslag på grundvandssænkning 23/02076

27.06.2025 Delvist medhold i klage over Region Sjællands Råstofplan 2020 med tilhørende miljøvurdering 24/05205 og 24/05209

27.06.2025 Miljø- og Fødevareklagenævnet giver ikke medhold i klage over Region Sjællands Råstofplan 2020-2031 for graveområde Vallestrup 24/05206

27.06.2025 Stadfæstelse af afslag på tilladelse til indvinding af grus uden for udlagt graveområde 24/12054

31.10.2024 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Terndrup stadfæstes 22/04908

15.05.2024 Stadfæstelse af afslag på ophævelse af fredskovspligt og påbud om retablering 22/02471

25.04.2024 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Svebølle ophævet 23/06012, 23/06013

18.04.2024 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvindingstilladelse - ophævelse og hjemvisning 23/01339, 23/01340

23.06.2023 Ophævelse og hjemvisning i sag om vedtagelse af Råstofplan 2020 for Region Sjælland 21/04620, 21/04622, 21/04623, 21/04624, 21/04626, 21/04630, 21/10909

26.01.2023 Ikke medhold i klage over Region Nordjyllands Råstofplan 2020, graveområde Stendal Mark 21/10469, 21/10470, 21/10477, 21/10478, 21/10480, 21/10481 og 21/11461

26.01.2023 Klage over Region Nordjyllands Råstofplan 2020 - Afslag på at medtage område ved Gærum som graveområde 21/11473

23.08.2022 Miljø- og Fødevareklagenævnets afvisning af klage vedrørende ændring af vilkår for råstofindvinding 22/06397

10.06.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om tilladelse til råstofindvinding under grundvandsspejl i Skive Kommune	19/06793
19.03.2021	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved [A1], Almind: Ophævelse og hjemvisning på grund af mangelfuld støjvurdering	18/08239 og 18/08242
18.06.2020	Afvisning af klage over tillæg til Region Nordjyllands Råstofplan 2016 med udlægning af graveområde ved Vester Hassing	19/04194
16.12.2019	Ophævelse og hjemvisning af afslag på ændret efterbehandling af råstofgrav grundet manglende bilag IV-undersøgelse	18/05123 og 18/0674 (tidl. sagsnr. NMK-220-00153)
22.11.2019	Stadfæstelse af Region Sjællands Råstofplan 2016 for Stuby Graveområde	18/05456 (tidl. NMK-220-00125)
14.12.2018	Ophævelse af tilladelse til råstofindvinding pga. manglende afvejning af hensyn og utilstrækkelig begrundelse	18/05694
18.10.2018	Ophævelse af afslag på råstofindvindingstilladelse - drikkevandsinteresser	18/05442
18.10.2018	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om råstofindvinding ved Åsted	18/05732
20.04.2018	Ophævelse af opsættende virkning i sag om vilkår for fjernelse af støjvold ved råstofindvinding	NMK-220-00147